

Okul Müzik Eğitiminde İnsan Sesinin Önemi

Sebahattin ÇİÇEK*

ÖZET

Bu çalışma ile okul müzik eğitiminde yardımcı araç ve gereçlerin yanında insan sesinin ne denli önemli bir yeri olduğunun vurgulanmasına çalışılmıştır.

Sesin fiziksel olarak meydana gelişi ve insan sesinin müzik eğitiminde nasıl kullanılacağı, güzel şarkı söylemenin güzel konuşmadan geçeceği ve insan sesinin en güzel bir biçimde ortaya çıkmasında dilin de çok önemli bir unsur olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışma ile yıllardır müzik derslerinde insan sesine gereği kadar yer verilmediği, çocuklarımızın seslerini düzgün kullanıp güzel şarkı söyleyemediklerinin nedenleri araştırılmak istenmiştir.

SUMMARY

Through this study it was stressed how important human voice apart from other aids was.

It was also thought that speaking a language in the ideal way was a significant element. Here, articulating voice physically and how to use human voice in the music training should be considered, it is a fact that those who speak well also sing well. Human voice was not given enough importance in music classes for years consequently, our children could not use their voice properly. I aimed at correcting this mistake by this study.

Eğitimin kısa bir tanımını yaparak, okul müzik eğitimindeki insan sesinin önemini belirtmeye çalıştım.

Eğitim, "Bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir."¹

* Öğr. Gör.; Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Ferhan Oğuzkan'a göre eğitim, "Önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir."²

Carter Good'a göre de, "Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür."³

Okul müzik eğitimi, okul öncesi eğitim kurumlarından yüksekokul sonuna değin her derecedeki okulda eğitim öğretim amacıyla yapılan müzik ders ve etkinlikleridir. Amacı, toplumların müzik kültürü bakımından geliştirilip biçimlendirilmeleri ve çağdaş düzeyde ulusal müzik zevkinin yaygınlaştırılmasıdır.

İnsan sesi, müzik yapmaya yarayan araçların en uygunudur. Dil ile birleşen insan sesi sonsuz bir anlatım gücü kazanır.

Dinleyenleri bu kadar etkileyen insan sesi dediğimiz olgu nedir, nasıl oluşur? Öncelikle bunun belirtilmesi gerekir.

Ses cisimlerin titreşiminden meydana gelen ses dalgalarının hava aracılığı ile kulağımıza kadar gelmesi olayıdır. Sesler, birbirlerinden tını (ses rengi), yükseklik, gürlük gibi niteliklerle ayrılırlar. Ses, ses yolu adını verdiğimiz bir boruda meydana gelir.

Bu boru gırtlaktan başlayıp dudaklar ve burun deliklerine kadar uzanır. Ses cihazının içinde sesi veren ve onu büyültüp renklendiren hançere dediğimiz (gırtlak) bir organ vardır. Ses, akciğerlerden gelen havanın, gırtlak denilen ses organında bulunan ses tellerini titreştirmesiyle oluşur.

Sesin doğuşu, seslenen bir cismin bulunmasına ve bu cisimde sesin meydana gelebilmesi için gereken etkinin yapılmasına bağlıdır. Seslenen cisim bir tel, tahta parçası, tenek vb. birçok araç olabilir. Teli çekip bırakmak, bir boruyu üfleme, bir tahta parçasına el veya başka bir şeyle vurmakla da gereken etki yapılmış olur.

Seslenen cisim ister yakında, ister uzakta olsun, kulağa ulaşmaya kadar bir yol kateder. Bu yol, hava dalgacıklarıdır. Hava dalgacıklarından başka tahta, demir, toprak da ulaştırıcı görevini yüklenir. Sesin oluşması için;

- 1- Seslenen bir cismin bulunması,
- 2- Sesi oluşturacak bir aracın (hava dalgacıkları) olması
- 3- Sesi alacak bir cihazın (kulak) bulunması gerekir.

Günümüzde, eğitim programlarında müzik dersi bulunan ister ileri ülkelerin, ister geri kalmış toplumlardaki okulların tümünde müzik yapılan araçların başında yine insan sesi gelir. Ülkemizde de durum böyledir. İlk programlı müzik dersinden bu yana okullarımızda müzik yapmaya yarayan araçların en başında yine insan sesini görmek mümkündür.

Bir müzik eğitimcisinin derslerinde en çok kullanması gereken gücü, sesidir. Sesini doğru ve temiz kullanmalıdır. Öğrencilerine sesiyle örnek olmalıdır. Herhangi bir çalgı ile müzik yapabilmek için o çalgının tekniğinin çok iyi bilinmesi

¹ Ertürk, Selahattin, Eğitimde Program Geliştirme, Hacettepe Univ. Yayınları, Ankara, 1972.

² Oğuzkan, Ferhan, Eğitim Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1974.

³ Good, Carter; Dictionary of Education, U.S.A. Mc Graw Hill Co. 1959.

ve eğitiminden geçilmesi gerekir. Bu kural insan sesi için de geçerlidir. Ancak, müzik derslerinin müfredat programlarına girişinden bu yana (125 yıl) ses ve ses eğitimi alanında yapılmak istenenlerin çoğu, yalnızca programlarda kalmış, beklenen sonuç tam olarak elde edilememiştir.

Müzik eğitiminin öncelikli amacı, öğrencilerin seslerini doğru bir biçimde kullanmalarını sağlamaktır. Bu amaçla, her gün konuşma kuralları içinde temiz seslerle ve doğru ritimlerle söylemesini sağlamak için toplu ses eğitimi uygulanır.

"Sesi ile müzik yapan her insanın uzun süre şarkı söyleyebilmesi için beden ve ruh sağlığı kurallarına gereken önemi vermesi ve ses tekniği açısından da sesine önem vermesi gerekir."⁴

Şarkı söyleyen ve sesi ile eğitim yapan bir insanın yaşam dolu olması beklenir. Düzenli ve sağlıklı bir yaşamı olmalıdır. Sağlıklı olabilmenin en önemli kurallarından birisi de spor yapmaktır. Sesini ve sağlığını olumsuz etkileyen alışkanlıklardan kaçınmalıdır. Bu zararlı alışkanlıklar kişinin her yönünü olumsuz etkilediği gibi sesini de büyük bir oranda olumsuz etkiler. Ayrıca, sürekli bağırarak çalışanlarla, spor salonlarında veya stadyumlarda bağırarak gelecekte seslerini kaybedebilirler.

Konuşma tonunun üzerinde çıkarılan sesler yüzünden, ses tellerinde kanamalar meydana gelir. Kanamalardan sonra bağırma sürdürülürse boğazda nodüller oluşur. "Nodül"lerden kurtulabilmek için cerrahi işlem gerekebilir. Aşırı bağırmanın, yüksek seste müzik dinlemenin sonucu insanlarda işitme kaybı veya daha kötüsü işitme bozukluğu meydana gelmektedir. Bir müzik eğitimcisi öğrencilerine bu olumsuzlukları tek tek anlatmalı, seslerini yormadan, bağırmaksızın, konuşur gibi şarkı söylemelerini salık vermelidir.

"İnsan yaşamında sesin, konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli işlevi vardır. Diğer müzik yapmaya yarayan araçların tek başına oluşturamadığı çeşitli renklerin tümünü içeren insan sesi, dilden aldığı güç ile de etkinliğini bir kat daha artırmış, kendine özgü teknik ve yöntemleriyle de diğer müzik yapmaya yarayan araçların yanındaki değerli ve tutarlı yerini almıştır."⁵ diyen Saip Egüz dilin, müzik yapmada ne denli yeri olduğunu vurgulamıştır.

Dil, insan sesinin en güzel biçimde ortaya çıkmasında büyük bir unsurdur. Güzel şarkı söyleyebilmek için güzel konuşuyor olmak da gerekir.

Dilin gelişiminde, önce konuşma dilinin daha sonra da yazı dilinin ortaya çıktığı saptanmıştır. Konuşma dilindeki tüm özellikleri alfabe ile belirlemek mümkün değildir. Bunu saptamak, dildeki seslerin nasıl oluştuğunu, bunların yazı ile saptanmasını, seslerin zaman ve yerlere göre geçirdiği evrimi araştırıp standart dili ortaya çıkarmaya çalışan fonetik dediğimiz bilim dalı ile gerçekleşir. Bu bilim, insanların birbirlerine fikirlerini iletme için gerekli sözcükleri seçip doğru söylenişine yardımcı olur.

Bunun en güzel biçimde yapılması işini de diksiyon ele alır. Diksiyon, güzel söz söyleme sanatıdır. İlk kez karşılaştığımız insanlar ilk değer yargılarına, davranış ve konuşmalarımızı gözönüne alarak varırlar. Bir öğretmenin, bir

⁴ Egüz, Saip, Toplu Ses Eğitimi I, Ayyıldız Mat., Ankara, 1980.

⁵ Egüz, Saip, Toplu Ses Eğitimi I, Ayyıldız Mat., Ankara, 1980.

politikacı veya avukatın iyi bir konuşma tekniği ve ses tonu, onlara önemli puanlar kazandırır.

Herhangi bir konuşma veya okuma metni kağıt üzerinde cansızdır. O sözcüklerin canlı hale gelebilmesi için, onların içinde bulunan öfke, neşe, dert, korku, acı gibi daha birçok hislerin ortaya çıkarılması gerekir. Müzik eserlerinde de bu aynıdır. Şarkıları farklı yorumlarla söylemek, gerektiğinde kuvvetli, sert, gerektiğinde yumuşak ve hafif söylemek, şarkıya göre değişiklik gösterir.

Okul müzik eğitiminde çok iyi yetişmiş bir müzisyen olmanın ötesinde, çok iyi yetiştirilmiş, sesi çok iyi eğitilmiş insan seslerine sahip olmuş clemanlarla başarı kazanılabilir. Sesini kullanamayan, sesi ile iyi örnek olamayan bir müzik eğitimcisi, okul müzik eğitiminde başarılı olamayabilir.

KAYNAKLAR

1. EGÜZ, Saip: Toplu Ses Eğitimi I, Ankara, 1980.
2. SAYGUN, A. Adnan: Musiki Temel Bilgisi, İstanbul, 1964.
3. SAY, Ahmet: Müzik Ansiklopedisi, 4. Cilt, Ankara, 1985.
4. ZEREN, Ayhan: Müziğin Fiziksel Temelleri, S.Ü. Yayınları, Konya, 1988.
5. SAYGUN, A. Adnan: Musiki Temel Bilgisi II. E. Basımevi, İstanbul, 1970.